

mirovne novosti

broj 4

maj/svibanj 2011.

U ovom broju:

Različiti pristupi u pružanju
pomoći
str. 2

Mirovno obrazovanje –
kako da postane sustavno
i dugoročno utječe na
nenasilnu društvenu
promjenu?
str. 4

AVP - projekt alternative
nasilju
str. 10

ICMP okupio predstavnike
žrtava rata kako bi
razgovarali o memorijalima
str. 13

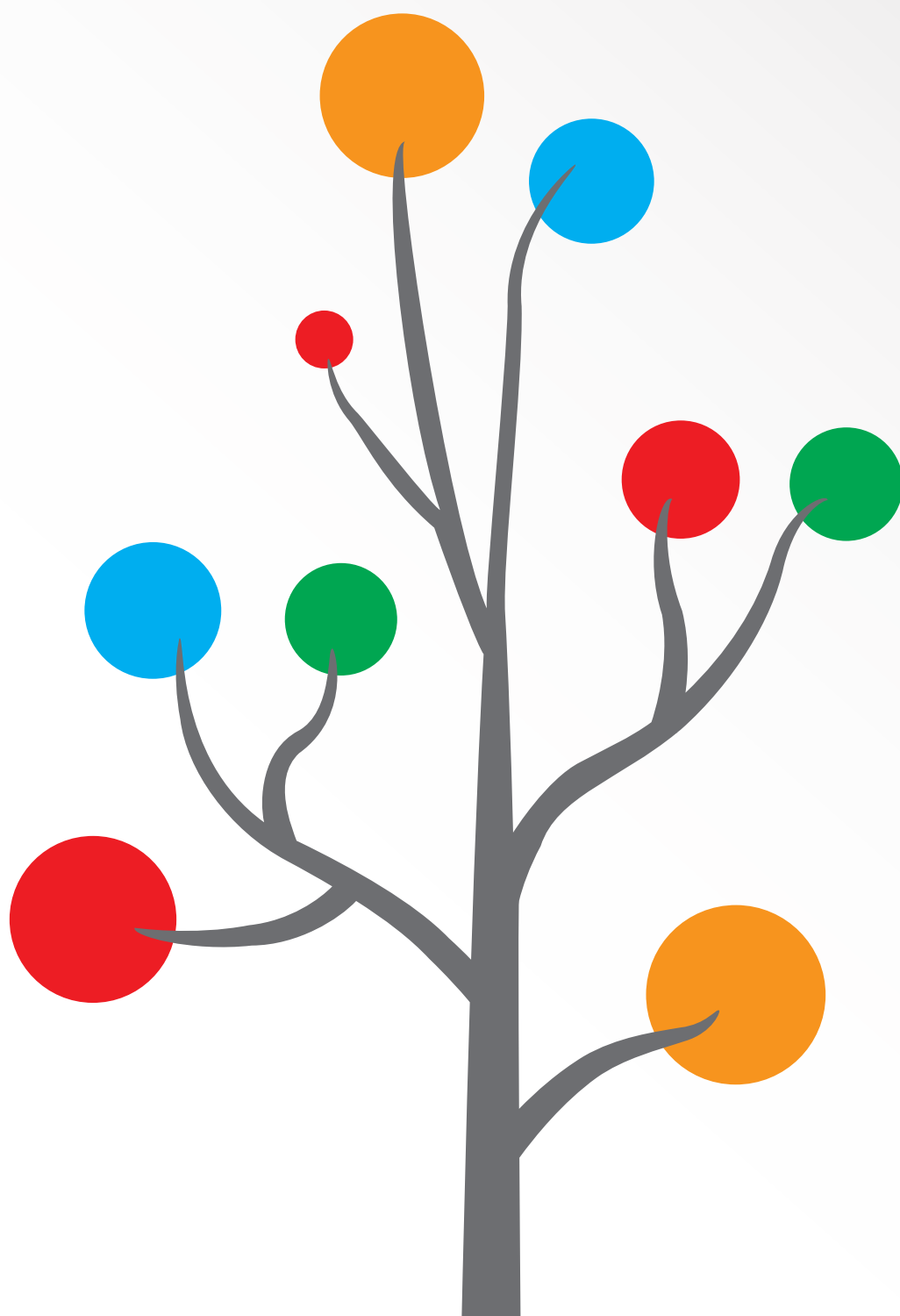
Kampanja Milion potpisa za
REKOM
str. 15

Objavljena publikacija
„Izaberimo mir zajedno“
str. 16

Izašao novi Direktorij
donatora u BiH
str. 20

Pripremila:

**Suzana
Božić**

Izvor:

Working for Reconciliation:
A Caritas Handbook

impresum

uredništvo:

Suzana Božić
Edita Čolo
Šejla Dizdarević
Goran Bubalo

design/DTP obrada
Šejla Dizdarević

editor engleskog
jezika:

Matthew Canfield

kontakt

info@mreza-mira.net
www.mreza-mira.net
tel: +387 33 617 573

Različiti pristupi u pružanju pomoći

“Nevladine organizacije koje se bave konfliktnim situacijama se različitim pristupima suočavaju s mogućim negativnim učincima koje može imati njihov humanitarni rad.”

Nekolicina nevladinih organizacija iniciraju rad u humanitarnoj oblasti sa jednim ciljem – opravdati svoj vlastiti mandat. Radeći u izvanrednim situacijama, njihova primarna briga je pružanju pomoći žrtvama što je brže i učinkovitije moguće kako bi se spasili životi. To može biti pristup koji je vrijedan pohvale ali ne važi i za druge konfliktno situacije. Takve NVO rijetko djeluju savjetujući se sa drugima, bile to druge NVO, javne službe ili, što bi zaista bilo od ključnog značaja, sa korisnicima kojima oni žele pomoći. Ovakav pristup humanitarom radu može utjecati na lokalnu politiku u odnosu na pružanje pomoći, može dovesti korisnike u još veću opasnost od napada od strane suprotstavljenih interesnih grupa te stvara ovisnost umjesto da osposobljava za lokalne kapacitete preživljavanja. Takve NVO rijetko preuzimaju odgovornost za negativne sporedne efekte koje proizvode njihovi programi. Njihov primarni cilj je spašavanje života ili pružanje pomoći žrtvama konflikta. Nerijetko imaju veoma uskogrudnu percepciju prema vlastitim intervencijama i uglavnom posežu za kratkoročnim rješenjima za dugoročne probleme.

Druge službe, pak, mogu se uključiti u humanitarni rad tako što pružaju pomoć žrtvama a istovremeno preuzimaju odgovornost za moguće negativne učinke koje bi njihovi programi mogli prouzrokovati. Takve NVO su veoma svjesne negativnih efekata koju pružanje pomoći u konfliktnim situacijama može prouzrokovati. Međutim, zadržavaju pravo odlučiti o okolnostima u kojima će se pružati ili neće pružati pomoć, ali opet to čine bez savjetovanja bilo koje od drugih strana. Takve NVO insistiraju na svojim vlastitim uvjetima koji su u skladu sa njihovim ciljevima.

Pristup Hipokratove zakletve

Hipokratovu zakletvu daju ljekari prije nego što počnu prakticirati medicinu. Zakletva

ih obvezuje da čine sve što je u njihovoj moći da pomognu pacijentu. To uključuje unapređivanje znanja kako bi mogli uvijek ići u korak sa najnovijim razvojem medicinske struke te učiti iz vlastitih iskustava s ciljem povećavanja stručnosti. Hipokratova zakletva također uključuje obvezu da nikome neće nanijeti štetu. Ova obaveza potvrđuje da je medicina sama po sebi dobra ali ukoliko je pogrešno primjenjena može napraviti više štete nego koristi.

NVO pokušavaju usvojiti ovu metodu u svojim intervencijama pružanja pomoći, razvoja i razrješavanja konfliktnih situacija. Oni mogu obavljati svoj posao s najboljim namjerama ali ne mogu uvijek predvidjeti da li će ishod intervencije biti onakav kakav su namjeravali da bude. Moraju biti spremne prihvatiti posljedice svojih akcija, učiti iz svojih iskustava i iskustava drugih službi – bez obzira na to da li je iskustvo pozitivno ili negativno. Neophodno je posjedovati fleksibilnost i prilagoditi se promjenama kojima su konfliktno situacije izložene i akceptiraju dugoročne posljedice koje njihova intervencija može prouzrokovati.

Drugi važan aspekt pristupa “bez nanošenja štete” je potreba za boljom suradnjom unutar NVO, između različitih NVO, između vlada i drugih međunarodnih organizacija i između NVO i osoba u čije ime oni rade, odnosno krajnjih korisnika. Takva suradnja osigurava integrirani odgovor konfliktima, maksimizira izvore i povećava kapacitete za rješavanje konflikata.

NVO i rješavanje konflikata

NVO koje se primarno bave humanitarnim radom sve više postaju svjesne potrebe uključivanja komponenti rješavanja konflikata u svoje regularne programe. Ovakav razvoj je neophodan s obzirom na sveobuhvatniju reakciju međunarodne zajednice na kompleksna izvanredna stanja. Dok je hu-

Osposobljavanje ljudi za rad na uspostavljanju mira zahtjeva stvaranje sigurnih uvjeta osobama da se njihov glas doista čuje.

manitarna pomoć potrebna da bi ublažila patnje prouzrokovane konfliktom ne postoji mnogo dokaza da je ona zaista upotrijebljena da rješava uzroke ratnih konflikata ili da podržava sve aktivnosti koje trebaju dovesti do mira.

Baveći se humanitarnim poslovima, NVO imaju direktan pristup žrtvama nasilja. U konfliktima unutar države ne samo da suprotstavljene ratne strane koriste civile kao legitimne mete nasilja nego također i socijalne i kulturalne institucije koje te osobe povezuju sa povješću, identitetom i vrijednostima.

Nevladine organizacije se nalaze u najboljem položaju za uhvatiti se u koštac sa socijalnim posljedicama rata i od izuzetne su važnosti u rješavanju konflikata na lokalnom nivou. Čim se otkloni ekonomska strategija savladavanja, najvažnija strategija za žrtve rata postaje socijalna fabrika njihovog društva. Uništavanje tradicionalnih političkih i društvenih institucija dovodi do povećanog osjećanja konfuzije, kaosa, ranjivosti i traume među žrtvama.

Nevladine organizacije u humanitarnom radu počinju shvatati važnost prepoznavanja političkih, ekonomskih i socijalnih dimenzija konflikata i razvoja programa koji adresiraju ključne uzroke konflikata kao dio dugoročne strategije.

Razvoj lokalnih kapaciteta

Naglašavanje razvoja lokalnih kapaciteta sa ciljem suočavanja u izvanrednim situacijama i motiviranja održivog razvoja mora biti povezano sa razvojem kapaciteta za održiv mir.

Nevladine organizacije koje se bave humanitarnim poslovima moraju pro-naći način za struktuiranje pomoći i organiziraju

svoje programe na način da osposobljavaju žrtve umjesto da stvaraju ovisnosti. Osposobljavanje ljudi za rad na uspostavljanju mira zahtjeva stvaranje sigurnih uvjeta osobama da se njihov glas doista čuje. Osposobljavanje žrtava da se oglase znači da one mogu odlučivati o spornim pitanjima, gdje i kada će se njima baviti te uključuje odlučivanje o rizicima koje su ljudi spremni preuzeti u procesu rada na uspostavljanju mira.

Dok nevladine organizacije možda nisu u poziciji inicirati pokret za mir na nivou političkih pregovora, oni ipak imaju veliki potencijal za razvoj mira među ljudima sa kojima imaju direktni kontakt. Osposobljavanje civilnog društva osigurava temelj za uključivanje ljudi u proces uspostavljanja mira. Uspostavljanje edukacijskih centara za rješavanje konflikata za lokalne organizacije, vjerske organizacije, načelnike općina, mladih i ženskih grupa predstavlja ključnu mogućnost za takvo osposobljavanje.

Nevladine organizacije mogu pomoći u jačanju tradicionalnih struktura koje su pogođene nasiljem te promovirati tradicionalne i druge metode rješavanja konflikata. Caritas, kao društveno-pastoralni izraz crkve, u jedinstvenoj je poziciji ne samo da preuzme ulogu medijatora u procesu pomirenja nego i da pojačava druge aspekte civilnog društva i time postane graditelj mira. To zahtjeva da se na tradicionalni rad u okviru izvanrednih situacija, rehabilitacija i razvoj gledaju kroz pomirenje i mijenjanje prakse sukladno s time. ■

Dok nevladine organizacije možda nisu u poziciji inicirati pokret za mir na nivou političkih pregovora, oni ipak imaju veliki potencijal za razvoj mira među ljudima sa kojima imaju direktni kontakt.

piše:

Iva Zenzerović
Šloser

Centar za mirovne
studije, Zagreb
Inicijativa za
uvođenje odgoja i
obrazovanja za mir,
ljudska prava
i demokratsko
građanstvo u
formalni obrazovni
sustav

MIROVNO OBRAZOVANJE

Kako da postane sustavno i dugoročno utječe na nenasilnu društvenu promjenu?

Većina definicija mirovnog obrazovanja nastoji objasniti različite oblike nasilja kao i pokazati moguće nenasilne alternative. Mi ćemo poći od šireg razumijevanja: mirovno obrazovanje gledamo kao promicanje znanja, vještina, stavova i vrijednosti potrebnih za ostvarivanje promjena u ponašanju koja djecu, mlade i odrasle osposobljavaju za mirno rješavanje sukoba, sprečavanje nasilja, kao i za stvaranje uvjeta koji doprinose miru, bilo na osobnoj, interpersonalnoj, intergrupnoj, nacionalnoj ili međunarodnoj razini.¹

Mirovno obrazovanje u pojedinim zemljama svijeta najčešće se javlja kao posljedica nasilnih sukoba, drugih vrsta nasilja ili društvenih katastrofa.

Nekoliko primjera:

U Japanu se mirovno obrazovanje razvija nakon stradanja uzrokovanih nuklearnim bombardiranjem Hirošime i Nagasakija 1945. godine i u najvećoj mjeri zastupljeni su antiratni sadržaji vezani uz borbu protiv nuklearne energije i nuklearnog rata, u Južnoj Africi sadržaji su vezani uz suočavanje s prošlošću, posljedice aparthejda i segregacije, u Južnoj Americi (Brazil) snažan je utjecaj dala borba protiv siromaštva i opresije, u Izraelu i Palestini transformacija sukoba jedan je od najzastupljenijih sadržaja, u Sjevernoj Irskoj su to pomirenje i uspostavljanje dijaloga, u Zapadnoj su Europi značajne posljedice Drugoga svjetskog rata, u Njemačkoj posebice suočavanje s prošlošću. Nakon 80-ih većina zemalja u Europi više se okreće obrazovanju za prava manjina i migranata. Preventivni programi koji nisu u direktnoj vezi sa sukobom, ili naglim društvenim promjenama razvijaju se gotovo jedino u Skandinavskim zemljama. Na području zemalja nastalih raspadom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (posebno Hrvatske, BiH i Srbije) programi mirovnog obrazovanja razvijaju se nakon eskalacije sukoba u 90-ima, uglavnom kao neformalni

programi pod okriljem domaćih grass-root ili međunarodnih mirovnih organizacija (UNICEF).

U 2010. mirovno obrazovanje u školski je sustav integrirano partikularno, u najboljem slučaju na razini izbornih predmeta u sklopu građanskog odgoja i obrazovanja: Građansko vaspitanje u Srbiji alternativa je vjeronauku, u Crnoj Gori se građansko obrazovanje provodi kao poseban izborni predmet. U nekim kantonima u BiH u školama se provodi mirovno obrazovanje, u Hrvatskoj postoji neobavezno međupredmetno područje koje se provodi kroz Program odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo.

Navedeni programi uglavnom nisu sustavni, obuhvaćaju manji dio djece i teško je pratiti njihove učinke. Čini se da zemlje u regiji bivše Jugoslavije teško iskustvo ratova nije potaklo da razviju sustavno obrazovanje za mir, a koje bi služilo da se suočimo sa teškim nasljeđem prošlosti (za nove generacije to je već davna prošlost) i, još važnije, da utječemo na prevenciju nasilja u budućnosti. Sustavno obrazovanje za mir važno je da mir postane trajan i održiv, da više ne budemo žrtve, nasilnici niti promatrači, već aktivno doprinosimo gradnji društva s manje nasilja, a više pravednosti.

Do 2000. godine u većini zemalja (posebno Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji) su mirovna nastojanja bila u raskoraku s

državnim politikama. Osim pomaka na deklarativnoj razini u području obrazovanja ni danas nije puno bolje. Nastojanja onih koji su se bavili izgradnjom mira putem metoda i vrijednosti nenasilja i uvažavanja ljudskih prava svih ljudi u sukobu u prvoj polovici 90-tih bila su drugačija od onih koji su se bavili stvaranjem mira nasilnim metodama i poštovanjem ljudskih prava samo nekih "naših". Razvijaju se tako, daleko od donositelja odluka, mali po obimu, ali iznimno važni neformalni programi mirovnog obrazovanja i rad u podijeljenim zajednicama kroz širok spektar projekata koji često u sebi imaju uključenu edukaciju, a neki su i primarno edukacijski.

Od sredine 90-ih (1995.) kontinuirano se provode neformalni programi edukacije i osnaživanja: MIRamiDA – treninzi izgradnje mira iz kojih će izrasti Centar za mirovne studije Mirovni timovi Centra za mir, nenasilje i ljudska prava iz Osijeka provode se u istočnoj i zapadnoj Slavoniji, mnogobrojne su radionice i treninzi Centra za kulturu mira: Mali korak. 1997. – s radom započinja Mirovni studiji, jedan od obuhvatnijih programa mirovnog i građanskog obrazovanja u regiji. Od ranih 90-tih edukacije provodi grupa Most i Centar za antiratnu akciju (Danas Centar za mir i demokratiju) u Beogradu, od 1997. Centar za nenasilnu akciju Sarajevo. To su naravno samo neke od brojnih organizacija civilnog društva koje se bave obrazovanjem.

Vlade zemalja u regiji od tada su se deklarativno promijenile. Zbog svijeta (i Europske Unije), a i ponešto educiranih građana, više nije poželjno javno reći da se ljudskim pravima i izgradnjom mira bave "crveni, žuti i zeleni vragovi koji su se prodali za Judine škude" (Franjo Tuđman, 1999.; u prijevodu: crveni, žuti i zeleni vragovi su mirovni aktivisti, aktivisti za ljudska prava i ekološki aktivisti koji preko ostvaruju financijsku potporu od Sorosa i rade "protiv države"). Iako se glas organizacija civilnog društva malo više čuje, ni danas nije jednostavno uspostaviti otvorenu suradnju sa donositeljima odluka na području obrazovanja. Još je teže objasniti da nemamo skrivenih

namjera i ne želimo u škole ubaciti neki od svojih projekata, nego raditi zajedno na sustavnim promjenama. Organizacije civilnoga društva imaju iskustvo i znanja, a donositelji odluka moć da mijenjaju. Želimo da se u obrazovnom sustavu razvija kvalitetan odgoj i obrazovanje za mir, ljudska prava i demokratsko građanstvo (mi ga više volimo zvati aktivni građani, ali demokratsko građanstvo je koncept koji je ušao u obrazovnu teoriju i to ljudi bolje razumiju).

Inicijativa organizacija civilnog društva u Hrvatskoj odlučila je izaći iz sigurnosti svojih neformalnih programa i zagovarati trajne i sustavne promjene u području mirovnog i građanskog obrazovanja. Ide polako, ali neke stvari idu nam na ruku: pokrenulo se nekoliko **istraživanja**, stvoreni su neki **institucionalni preduvjeti**, a organizacije civilnoga društva su se povezale u **inicijativu** i pokušavaju zajedničkim snagama utjecati na promjenu.

Promjena koju želimo vidjeti je: **kvalitetno obrazovanje za mir, ljudska prava i demokratsko građanstvo koje je sustavno uvedeno u obrazovni sustav na svim razinama, moguće je kvalitetno pratiti njegov učinak i utjecaj na učenike, nastavnike, roditelje i promjenu školske klime. U dugoročnoj perspektivi moguće je pratiti utjecaj obrazovanja na smanjenje nasilja i demokratizaciju društva.**

Istraživanja

U 2009. i 2010. provedena su 3 istraživanja iz ovog područja: istraživanje Ljudska prava u osnovnim školama: Teorija i praksa, koje je proveo Centar za ljudska prava², istraživanje Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj i stavovi prema EU, koje je provela udruga GONG³, a Centar za mirovne studije proveo je istraživanje s ciljem izrade analitičke podloge za zagovaranje mirovnog obrazovanja. Rezultati posljednjeg su objedinjeni u publikaciji: **Učiti za mir** koju možete preuzeti na: <http://www.cms.hr/zagovaranje-obrazovanja-za-mir/objavljena-publikacija-uciti-za-mir>

Rad na navedenim istraživanjima inicijalno nas je potaknuo da se udružimo.

"Iako se glas organizacija civilnog društva malo više čuje, ni danas nije jednostavno uspostaviti otvorenu suradnju sa donositeljima odluka na području obrazovanja."

² Autori/ce: Batarello, Čulig, Novak, Reškovic, Spajić Vrkaš: *Ljudska prava u teoriji i praksi*, Centar za ljudska prava, 2010.: http://www.human-rights.hr/attachments/487_533_Knjiga%20prijelom_final.pdf

³ *Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj i stavovi prema EU-u*, GONG, Fakultet političkih znanosti u Zagrebu, 2011.: <http://www.gong.hr/news.aspx?newsID=3448&pageID=1>

mreža za izgradnju mira

Rezultati istraživanja u najgrubljim crtama pokazuju da ispitanici (učenici, nastavnici i ravnatelji, obrazovni stručnjaci) obrazovanje za mir, ljudska prava i demokratsko građanstvo doživljavaju kao važno i potrebno, ali ne znaju točno koji su to sve sadržaji niti kako bi ih uklopili u školski kurikulum. Istraživanje je imalo za cilj izraditi stručnu podlogu za zagovaranje. Sastoji se iz 4 povezane dionice:

1. Analiza međunarodnih i domaćih (hrvatskih) dokumenata i popisa odgovornih institucija. Cilj ovog dijela bio je **vidjeti na što dokumenti obvezuju donositelje odluka.**
2. Empirijsko istraživanje programskih pretpostavki i učeničkih, nastavničkih i ravnateljskih iskustava relevantnih za uvođenje mirovnog obrazovanja. Cilj ove dionice bio je **vidjeti kako učenje socijalnih vještina važnih za mirovno obrazovanje doživljavaju u školi: postoje li u programima, da li/zbog čega učenici i nastavnici misle da ih treba poučavati, da li ih poučavaju?**
3. Analizom kataloga stručnih usavršavanja nastavnika htjeli smo **vidjeti obrazuju li se nastavnici/ce za ove „nove“ nastavne teme?**
4. Konzultacije i preporuke stručnjaka za uvođenje mirovnog/građanskog obrazovanja. Ovaj je dio htio **pokazati da li i obrazovni stručnjaci vide da je mirovno obrazovanje potencijal za rješavanje društvenih problema, koji su temeljni sadržaji i područja mirovnog obrazovanja, u kojoj formi bi se ono moglo uključiti u formalni obrazovni sustav i što je za to potrebno?**

Vrlo brzo tokom istraživanja postalo je jasno da mirovno obrazovanje ne možemo gledati kao zasebnu cjelinu/disciplinu nego je ono vrlo usko povezano sa obrazovanjem za ljudska prava, političkim obrazovanjem i obrazovanjem za interkulturalizam i protiv predrasuda. Na taj način smo ga u nastavku istraživanja gledali, tako ćemo ga i zagovarati. Niz je razloga: mirovno obrazovanje je interdisciplinarno područje vrlo usko povezano sa navedenim područjima, do danas nije uspjelo postati zasebna znanstvena disciplina i često postoji nerazumijevanje oko toga što mirovno obrazovanje točno je, za mirovno obrazovanje najvažniji su ishodi i

primjena koja također manifestira u ovim navedenim područjima.

Neki od rezultata:

1. **Rezultati normativne analize** pokazuju da međunarodni i nacionalni dokumenti nominalno ovom području daju iznimnu važnost. Analiza ukazuje na brojne preporuke koje bi valjalo uvažiti na svim razinama obrazovnog sustava. Ključno je normativni okvir pretočiti u praksu i odgoj za mir i nenasilje uspostaviti kao ravnopravno nastavno područje, kako unutar obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo, tako i unutar sveobuhvatnog nastavnog plana.

2. **Empirijski dio istraživanja**, između ostalih rezultata pokazuje i to da niti jedan predmet zasebno ne pokriva sve dimenzije mirovnog obrazovanja te se povezivanje pojedinih predmeta čini kao osnovni preduvjet za ostvarivanje ciljeva mirovnog obrazovanja. Gledano kroz perspektivu učenika, dobiveni rezultati ukazuju na značajnu učestalost agresivnih ponašanja učenika. Verbalno je nasilje češće od fizičkog, više od 10% učenika je 5 ili više puta udarilo nekog ili ih je netko udario, 65% učenika navodi da je tokom posljednjih mjesec dana udarilo drugog učenika i li učenicu.

Dokazana je povezanost procjena samoefikasnosti⁴ i agresivnih ponašanja učenika. Ona upućuje na to da je **pri razradi obrazovnih**

programa u okviru mirovnog obrazovanja potrebno usmjeriti pažnju ne samo na aktivnosti za jačanje pozitivnih ponašanja, nego i na jačanje učeničkih pozitivnih kognitivnih procjena i vjerovanja. Jačanje osjećaja samoefikasnosti kod učenika najbolje se postiže osiguravanjem iskustava, situacija i zadataka u kojima učenici imaju prilike doživjeti uspjeh u konstruktivnom rješavanju sukoba. **Uspješno rješavanje konflikata i pronalaženje alternativa agresivnom ponašanju, osim što može značajno ojačati osjećaje samoefikasnosti, povećava vjerojatnost da će učenici u budućim situacijama primijeniti slične (uspješne) obrasce ponašanja.** Nasuprot tome, nesnalaženje u nekoj konfliktnoj situaciji ili neuspješno rješavanje nekog problema može oslabiti i potkopati osjećaj samoefikasnosti. Zaključno, **svi prikazani rezultati pokazuju potrebu uvođenja odgojno-obrazovnih programa usmjerenih k smanjivanju agresivnih ponašanja učenika.**

3. **Rezultati analize programa stručnog usavršavanja učitelja i nastavnika** pokazuju da je znatno veća ponuda stručnog usavršavanja u specifičnim stručno-predmetnim područjima nego sadržaja vezanih uz komunikacijsko-refleksivno područje, a u koje ubrajamo i mirovno obrazovanje. Postojeći sustav stručnog usavršavanja ne omogućuje praćenje usvajanja stečenih znanja i vještina. Referirajući se na stavove nastavnika i ravnatelja vidljivo je da **samo stručno usavršavanje, a bez odgovarajućeg dodiplomskog obrazovanja budućih učitelja i nastavnika, ne može odgovoriti na potrebe koje postoje u školama. Vidljiv je nedostatak metodičkog pristupa i transfer participativne metodike nastave prema učiteljima i nastavnicima.**

4. **Kroz konzultacije sa stručnjacima mirovno obrazovanje ocijenjeno je također kao izuzetno važno za pripremu djece i mladih za ophođenje s aktualnim društvenim potrebama i izazovima, a posebice u svrhu smanjenja nasilja u društvu te povećanja političke participaci-**

je mladih i građana općenito.

Istraživanjem je validiran predloženi skup ponuđenih sadržaja i metoda te kompetencijski okvir koji korespondira s UN-ovim programom mirovnog obrazovanja, a predložen je jači naglasak na društvenu odgovornost i etiku, društvenu solidarnost i humanitarno volontersko djelovanje te politički kontekst EU. Propitana je integracija mirovnog obrazovanja u zasebni predmet koji uključuje i srodne sadržaje vezane uz demokratsko građanstvo i ljudska prava, koja je dobila široku podršku, što je u skladu i s ishodima konzultacija među zagovaračkim organizacijama civilnog društva. Status tog predmeta otvoreno je pitanje.

Prije uvođenja mirovnog obrazovanja potrebno je: osigurati primjereno vrijeme i uvjete za iskustveno učenje niza relevantnih komunikacijskih i socijalnih vještina, što podrazumijeva ne samo kognitivni nego i snažan afektivni angažman učenika, uz podršku i neprosuđivanje, a za što je najprimjereniji metodički format radionica. Za ovakav metodički format, izrazito je važno obrazovanje i stručno usavršavanje nastavnika, posebno iz komunikacijsko-refleksivnog područja.

U svrhu prevencije getoizacije mirovnog obrazovanja, sukladno rezultatima istraživanja zagovarat će se kombinirani pristup njegovom uvođenju u formalni obrazovni sustav – potrebno je kroskurikularno, kurikularno i ekstrakurikularno uključivanje sadržaja i metoda, a škole treba otvoriti suradnji s civilnim društvom. Kako se ne bi radilo samo o deklarativnim i normativnim, već stvarnim promjenama u sustavu, treba se usredotočiti na izradu i učinkovitu provedbu detaljnog plana osiguranja preduvjeta za uvođenje mirovnog obrazovanja, a u sklopu koncepta odgoja i obrazovanja za mir, ljudska prava i demokratsko građanstvo. Za to je prema procjeni konzultiranih stručnjaka potrebno tri školske godine, koje treba iskoristiti za osiguranje realnih financijskih sredstava, izradu kurikuluma i nastavnih materijala te posebice za edukaciju nastavnika.

“U svrhu prevencije getoizacije mirovnog obrazovanja, sukladno rezultatima istraživanja zagovarat će se kombinirani pristup njegovom uvođenju u formalni obrazovni sustav.”

⁴ Samoefikasnost gledamo kao “vjerovanje osobe u vlastitu sposobnost ili kapacitete za organiziranje i izvršavanje aktivnosti potrebnih za ovladavanje specifičnim situacijama. (Bandura, 1995.). Ili drugim riječima: vjerovanje o vlastitim mogućnostima postizanja uspjeha u određenim situacijama. Osobe koje se procjenjuju samoefikasnim motiviranije su za djelovanje, lakše se odlučuju za pokretanje akcije i posvećenije su aktivnosti, probleme više doživljavaju kao izazove koje treba svladati, ulažu više truda u ostvarivanje cilja, ustrajnije su u slučaju javljanja poteškoća ili zastoja te se brže oporavljaju od neuspjeha. Nasuprot tome, osobe s nižim stupnjem samoefikasnosti izbjegavaju situacije i zadatke koje doživljavaju teškima, brzo gube samopouzdanje u vlastite sposobnosti rješavanja problema, lako odustaju i pribjegavaju “lakšim” rješenjima. (Baranović, Doolan, Jokić, Puzić, Ristić-Dedić)

mreža za izgradnju mira

“Zalažemo se da se građanski odgoj i obrazovanje na kvalitetan način uvede u obrazovni sustav na svim razinama, od osnovnoškolske do visokoškolske, da se sastoji od odgoja i obrazovanja za mir, odgoja i obrazovanja za ljudska prava, političkog obrazovanja i odgoja i obrazovanja za interkulturalizam i drugih relevantnih područja.”

Institucionalni preduvjeti

U Hrvatskoj je 2010. donijeta nova obrazovna strategija: Nacionalni okvirni kurikulum. On predstavlja svojevrsni prvi korak dugoročne reforme osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja. Između ostalog, ovaj dokument predviđa i uvođenje Građanskog odgoja i obrazovanja. Iako u samom dokumentu nije skroz jasno kako će se ovaj dio kurikuluma provoditi, ovo je važan moment od kojeg na institucionalnoj razini počinje zagovaranje. Postoji određeni stupanj dobre volje (i obaveze) da se osmisli provođenje ovog i sastavi kurikulum ovog odgojno-obrazovnog područja. Treba ga poticati. Na tom tragu, oformljen je Nacionalni odbor za odgoj i obrazovanje za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo u koji je, pored predstavnika brojnih ministarstava uključeno i 6 predstavnika/ca organizacija civilnog društva ujedno i članica Inicijative. To je kanal kroz koji se uspostavlja komunikacija, a trebalo bi se i moći utjecati na dinamiku provedbe. Ide sporo.

Pokretanje i rad Neformalne koalicije i Inicijative organizacija civilnog društva koje se bave demokratizacijom društva

Inicijalno okupljene oko istraživanja zainteresirane organizacije civilnog društva,

uz podršku javne ustanove Centar za ljudska prava tokom 2010. izradile su i predstavile **zajednička polazišta za zagovaranje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo** (<http://www.cms.hr/zagovaranje-obrazovanja-za-mir/neformalna-koalicija-za-odgoj-i-obrazovanje-za-ljudska-prava-i-demokratsko-gradjanstvo>). Inicijalna koordinacija od 4 organizacije proširila se u zajedničku Inicijativu od 20-tak organizacija civilnog društva. Zalažemo se da se građanski odgoj i obrazovanje na kvalitetan način uvede u obrazovni sustav na svim razinama, od osnovnoškolske do visokoškolske, da se sastoji od odgoja i obrazovanja za mir, odgoja i obrazovanja za ljudska prava, političkog obrazovanja i odgoja i obrazovanja za interkulturalizam i drugih relevantnih područja. Za ovu vrstu edukacije izrazito je važno da se koristi iskustveno i participativno učenje i radionička metodika rada. Tražimo da to bude sustavna cjelina koji se može sustavno evaluirati i pratiti njeni rezultati i učinci. Dugi put počeo je prvim korakom. U ovom procesu u proteklih 20-tak godina napravljeno je nekoliko prvih koraka. Povremeno se obeshrabrimo, a povremeno međusobno bodrimo. Nadamo se da se iskustvo organizacija civilnog društva neće još dugo osjećati kao prijatna, nego će se donositelji odluka u svim zemljama u regiji otvoriti suradnji ispred partikularnih interesa, a za opće dobro budućih generacija. ■

Centar za mirovne studije je udruga građana i građanki koja se zalaže za društvenu promjenu na načelima nenasilja, izgradnje mira i poštivanja ljudskih prava povezujući obrazovanje, istraživanje, aktivizam i rad na javnim politikama. CMS se razvija od 1996. iz iskustava direktnog rada na izgradnji mira u Pakracu. Svoje ciljeve ostvaruje kroz rad dviju programskih cjelina: Mirovno obrazovanje i Javne politike izgradnje mira, kroz rad nekoliko neformalnih programa mirovnih obrazovanja: Mirovne studije – za građane, MIRamiDA treninge – za mlade aktivne u svojim zajednicama, Škole ljudskih prava za srednjoškolce, Treninge za edukatore i niz stručnih edukacija za rad na ljudskim pravima i suzbijanju diskriminacije. U javnim politikama izgradnje mira aktivni smo na 5 područja: ljudska sigurnost, manjnska prava i interkulturalni dijalog, integracija azilantata, diskriminacija, suočavanje s prošlošću, razvojna pomoć i druge.

Inicijativu za građanski odgoj i obrazovanje u RH čine ove organizacije: Centar za mirovne studije, Mreža mladih Hrvatske, GONG, Centar za edukaciju i savjetovanje (CESI), Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Udruga za demokratsko građanstvo, Domaći, Forum za slobodu odgoja, DIM – Djelujem i mijenjam, Ženska soba, Documenta – centar za suočavanje s prošlošću, Društvo za održivi razvoj - DOOR, Centar za dramski odgoj, MIRamiDA Centar - Grožnjan, Iuvenus- Trogirska udruga mladih, Slobodna škola, Društvo za održivi razvoj, Centar za građanske inicijative – Poreč, Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Volonterski Centar Zagreb, Mreža volonterskih centara. Inicijativa djeluje uz podršku Centra za ljudska prava.

piše:

Selma Gaši

AVP Bosna i
Hercegovina

AVP - projekt alternative nasilju (Alternatives to Violence Project)

*Multikulturalna, nepolitička i neprofitna organizacija
volontera, koji nude iskustvene radionice za
promovisanje nenasilne komunikacije!*

Projekt alternative nasilju je započeo 1975. godine. Te je godine grupa zatvorenika iz kaznionice u Green Haven, okrug Dutchess, New York, bila angažirana u radu s mladim bandama i rizičnim tinejdžerima. Zatvorenici su se obratili za pomoć Kvekerima, koji su već tada imali razrađeni projekat: "Kvekerski projekt za razriješenje konflikata u zajednica". Iz tog prvobitnog partnerstva zatvorenika i Kvekera nastao je AVP. Prva održana radionica je bila izuzetno uspješna, urodila je plodom, da je uskoro stigao zahtjev za još radionica i postalo je evidentno, da program, kreiran za zatvorenike, može biti djelotvoran za svakoga. Počeli su se razvijati priručnici za rad sa specifičnim grupama (npr. priručnik za rad sa mladima). Omogućeno je ljudima iz šire društvene zajednica da se osposobljavaju za AVP trenere i na taj način da se program i nenasilje šire po školama, organizacijama, kompanijama i drugim ustanovama. Temeljno uvjerenje AVP-a je da u svakome od nas postoji snaga za postizanje mira, mirnog rješenja i neulaženja u konflikt, i da je ona dostupna svakome ko je prema njoj otvoren. Ta snaga može svako nasilje transformirati u mir i zove se Snaga transformacije. AVP se izgrađuje na duhovnoj osnovi brige za sebe i druge. Takođe vjerujemo da osvještavanjem svog načina komunikacije kako verbalne, tako i neverbalne, u bilo kojem okruženju, u velikom možemo doprinjeti stvaranju bolje zajednice na mikro i makro nivoima.

Projekt alternative nasilju je pokret koji je od svojih prvih početaka izgrađivan kao međunarodni, volonterski pothvat, čija je svrha orijentisana na smanjenje nasilja u međuljudskim odnosima u našem društvu. U zadnje vrijeme učesnici samog projekta su dosta fokusirani i na poboljšanje

međuljudskih odnosa uopšte. AVP ima dva specifična cilja:

- učenje o AVP metodi poboljšanja odnosa i rješenja konflikta, gdje bi učestvovali svi građani, mirovni aktivisti, nastavnici, psiholozi, i drugi profesionalci koji ove metode mogu primjenjivati u svojim životima, kao i na radnom mjestu, i
- razvoj grupa AVP trenera od onih učesnika koji mogu iznijeti program u svojim zemljama i organizirati treninge samostalno, održavajući veze sa trenerima iz drugih zemalja.

AVP je iskustveni program koji ljudima nudi priliku da se promjene i da steknu uvide u svoj način komunikacije sa drugima. AVP ima duhovnu osnovu, ali ne promovira bilo kakve religijske doktrine. AVP u Bosni i Hercegovini postoji od 2004. godine, kada je i obučena prva grupa trenera, od kojih se neki aktivni i danas. AVP trenutno ima voditelje u oko 40 država SAD, s aktivnim lokalnim grupama u preko 50 zemalja širom svijeta i taj je broj u stalnom porastu.

AVP se temelji na uvjerenju Kvekera da u svakom od nas "čuču" nerođena snaga za mir, koja prikuplja svoje sudionike i voditelje iz svih vjera, rasa i načina života. Misija Projekta alternativa nasilju je orijentisana na osnaživanje i podsticanje ljudi da vode nenasilan život putem potvrđivanja, poštivanja svih, izgradnje zajedništva, saradnje i povjerenja. Temelji se i razvija iz stvarnog životnog iskustva sudionika, a izgrađuje se na duhovnoj osnovi, potičući svakog sudionika na pozitivno mijenjanje samog sebe i svijeta.

izaberimo mir zajedno

Samo intelektualno znanje je usred konflikta često puta nedovoljno učinkovito, a pomoći nam može umijeće da ranije uvježbano nenasilno ponašanje ponovimo u kritičnoj situaciji. AVP radionice prezentiraju vještine razrješenja konflikata, koje pojedincima omogućuju izgrađivanje uspješnih međuljudskih odnosa, uvida u sebe i iznalaženje novih i pozitivnih pristupa u svom životu. AVP model poučava putem iskustva s minimumom predavanja, ali maksimumom davanja kako trenera, tako i učesnika radionice.

AVP je intenzivno iskustveno učenje u dvodnevним radionicama na tri stepena: osnovni stepen, napredni (drugi) stepen i trening za trenere.

Osnovna radionica se primarno usredotočuje na vještine razrješenja konflikta. Igranjem uloga sudionici nauče nove kreativne načine reagovanja. One sudionicima pomažu u pronalaženju novih načina nenasilnog suočavanja s konfliktom. Iskustvom korak po korak u centar pažnje se stavlja:

- Potvrđivanje - izgradnja samopoštovanja i povjerenja,
- Komunikacija - poboljšanje vještina slušanja i asertivnih metoda izražavanja,
- Kooperacija - razvijanje suradničkih

stavova koji izbjegavaju takmičenja i s njim povezane konflikte.

Radionica drugog stepena se usmjerava na procese koji leže u pozadini nasilja. Teme koji se najčešće istražuju su:

- Strah - otkriva skrivene strahove koji obično leže u pozadini ljutnje, mržnje ili predrasuda,
- Ljutnja - rezultira dubljim razumijevanjem osobnih situacija koje izazivaju ljutnju,
- Komunikacija - razvija vještine slušanja i izražavanja, sposobnost komuniciranja u napetim situacijama,
- Osvješčivanje predrasuda - izgrađuje svijest o stereotipima i predrasudama u odnosima,
- Moć i nemoć - pomaže pojedincima da razumiju strukturu moći i omogućuje ostvarivanje kontakta s vlastitom unutarnjom moći,
- Opraštanje - izgrađuje temelj za stvarno pomirenje i oslobađanje od krivice.

Trening za trenere u centar pažnje stavlja izgradnju tima i vještine vođenja. Plan rada sadrži:

- Vještina vođenja grupnih procesa - stilovi vođenja, planiranje iskustvenog

“Temeljno uvjerenje AVP-a je da u svakome od nas postoji snaga za postizanje mira, mirnog rješenja i neulaženja u konflikt, i da je ona dostupna svakome ko je prema njoj otvoren.”

mreža za izgradnju mira

“Temeljno uvjerenje AVP-a je da u svakome od nas postoji snaga za postizanje mira, mirnog rješenja i neulaženja u konflikt, i da je ona dostupna svakome ko je prema njoj otvoren.”

- učenja i razrade vježbi,
- Metode timskog vodstva - usmjeruju se na razvijanje timskog ugovora i kooperativnih stilova vođenja,
- Praksa - nudi vježbanje u planiranju, prezentiranju, razradi i evaluaciji cjeline radionice.

Pored prethodno navedenih nivoa, AVP treneri su bogatstvo AVP-a širili i kroz tematske radionice:

- odnos muškarci / žene – nasilje nad ženama (grupa korisnica nevladinih ženskih organizacije)
- suočavanje sa stereotipima i predrasudama (učenici srednjih škola iz Sarajeva i Istočnog Sarajeva)
- strah / ljutnja / opraštanje (grupa korisnica nevladinih organizacija)
- komunikacija i izgradnja tima (uposlenici manjih firmi i organizacija)
- vještina komunikacije i slušanja (grupe ljekara)
- bazične radionice za studente/ice psihologije, pedagogije, socijalnog rada i prava.
- bazične i napredne radionice u zatvoru u Zenici za osoblje.

AVP treneri ne poučavaju, oni traže i razmjenjuju iskustva. Oni nisu oni koji nose i znaju

sve odgovore, vjeruju da se odgovori na pitanja učesnika nalaze tamo gdje i njihova pitanja - u njima samima. Posao AVP trenera je osigurati podstrek i okruženje koje podržava i ohrabruje traženje rješenja unutar same ličnosti. Svi učesnici dolaze sa dugogodišnjim iskustvom iza sebe. Vjerujemo da je to iskustvo vrijedno i da se na njemu može graditi novi život. Pokušavamo istaći ta iskustva i ljudima pomoći da ih sagledaju. Radeći tako i sami treneri su uključeni u stalni proces učenja na temelju tuđih i ličnih iskustava. Jednom je neko rekao da "neistražen život nije vrijedan življenja". Potvrđujemo takav stav kako za sebe tako i za druge i nastojimo da AVP bude prilika da se život preispita, istraži i učini još vrijednijim.

U Bosni i Hercegovini je proteklih godina održano nekoliko desetina radionica za više stotina učesnika, prije svega uz pomoć Mennonite Central Committee. Danas se AVP intenzivno implementira u Sarajevu, Tuzli, Sanskom Mostu, Zenici, Doboju, Bijeljini, i mnogim drugim mjestima, i ovim putem vas pozivamo da nam se javite oko mogućnosti saradnje. ■

Više informacija o AVP-u: <http://sites.google.com/site/avpbih/o-avp-u>.

izaberimo mir zajedno

ICMP okupio predstavnike žrtava rata kako bi razgovarali o memorijalima

Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP) skupa sa Međunarodnom koalicijom mjesta buđenja savjesti (ICSC) održala je dvodnevnu konferenciju o nestalim osobama, sjećanju i mjestima buđenja savjesti. Za ovu konferenciju ICMP i ICSC su okupili oko 100 predstavnike različitih udruženja žrtava i relevantnih eksperata iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Hrvatske, kao i stručnjaka iz Argentine, Čilea, Sjeverne Irske i Južnoafričke Republike.

Učesnici konferencije složili su se tokom konferencije da su komemoracija žrtava i izgradnja memorijala i spomenika, kao mehanizam tranzicione pravde, važni za oporavak post-konflikt-nih društava.

„Danas smo okupili predstavnike žrtava, uključujući predstavnike porodica nestalih različitih nacionalnih i religijskih pripadnosti, kako bi podijelili svoja iskustva i skupa razgovarali o univerzalnim načinima obilježavanja zločina koji su prouročili smrt i nestanke“, kazala je Kathrynne Bomberger, direktorica ICMP-a.

„Koncept obilježavanja se može razlikovati od države do države, ali ne postoji alternativa za dijalog, planiranje i otvaranje diskusije o prošlosti. Svaka zajednica treba imati mjesta sjećanja na kojima se može suočiti sa svojom prošlošću i sa aktuelnim posljedicama nepravde iz prošlosti, ma koliko teško to bilo. Zajednice bi također trebale identificirati na koji se način može spriječiti ponavljanje nepravde“, kazala je Elizabeth Silkes, direktorica ICSC-a.

Prvi dan konferencije obilježila su predavanja međunarodnih eksperata. Bonita Bennett, direktorica muzeja „District Six“ iz Južnoafričke Republike, govorila je o prisilnom protjerivanju i ugnjetavanju tokom apartheida, te o načinima na koji ovaj muzej obilježava taj bolni period iz historije. Kate Turner, direktorica organizacije „Zacjeljivanje rana kroz sjećanje“ iz Sjeverne Irske, istakla je na koji način se ta zemlja nosi sa nasljedstvom iz nasilne prošlosti ove zemlje. Margarita Romero, predsjednica „Villa Grimaldija“ iz Čilea, i Gonzalo Conte, koordinator topografije programa sjećanja iz Argentine, prezentovali su svoj rad na komemoraciji žrtava i počinjenih zločina tokom režima Pinochea i „državnog“ terorizma.

Tokom drugog dana konferencije predstavnici žrtava i udruženja porodica iz Zapadnog Balkana prezentirali su svoje inicijative i projekte. ICMP je također prezentirao izvještaj sa „Regionalne konferencije o univerzalnim modelima memorijala i sjećanja“ koja je u decembru 2010. godine održana u suradnji sa UNDP-om.

ICSC je osnovan 1999. godine, kada se devet muzeja sa četiri kontinenta ujedinilo sa zajedničkim ciljem: da potiču kulturu mira i ljudskih prava koristeći važna mjesta sjećanja kao katalizator za novi dijalog o aktuelnim pitanjima. Danas ICSC ima 17 akreditovanih mjesta sjećanja i više od 240 članova u 45 zemalja, kao i mrežu saradnika od preko 3.000 osoba u skoro 60 država.

ICMP je osnovan 1996. godine u Lionu u Francuskoj, na samitu zemalja G-7. ICMP nastoji da osigura saradnju između vlada i nadležnih institucija u procesu lociranja i identifikovanja osoba čiji je nestanak uzrokovan oružanim sukobima, neprijateljstvima ili kršenjem ljudskih prava i da pruži pomoć u ostvarenju postavljenih ciljeva. ICMP podržava i rad drugih organizacija, podstiče javnost da se uključi u ove aktivnosti i pomaže da se iznađu odgovarajući vidovi odavanja počta nestalim osobama.

icmp

mreža za izgradnju mira

Učesnici konferencije složili su se tokom konferencije da su komemoracija žrtava i izgradnja memoriala i spomenika, kao mehanizam tranzicione pravde, važni za oporavak post-konfliktnih društava.

Zaključci Konferencije

Principi prema kojima treba da se vodi proces stvaranja spomen-obilježja:

- Spomen-obilježja u obzir treba da uzimaju potrebe i želje žrtava i porodica nestalih osoba.
- Spomen-obilježja treba da podržavaju dijalog; ona nisu kraj priče, nego njen početak.
- Spomen-obilježja treba da budu otvorena; ne smiju isključivati neka sjećanja, nego ih uključivati, tako da sve porodice nestalih osjećaju da je spomen-obilježje namijenjeno njima.
- Spomen-obilježja treba da imaju mogućnost da se vremenom razvijaju, tako da nastave prenositi i približavati prošlost budućim generacijama.
- Proces stvaranja spomen-obilježja treba da uključuje žrtve i odlikava njihove potrebe.
- Spomen-obilježja ne trebaju biti uvredljiva.
- Važno je s poštovanjem slušati o iskustvu drugih, čak i ako se ne slažemo sa onim što govore.
- Važno je obilaziti spomen-obilježja drugih.

Ciljevi zajedničkog spomen-obilježja nestalim osobama

- priznati žrtve - nestale osobe i odati im počast.
- pomoći novim naraštajima da pamte prošlost i uče iz nje, tako da se ono što se dogodilo u prošlosti nikada ne ponovi u budućnosti.

Zajedničko spomen-obilježje nestalim osobama

- Problem nestalih osoba je zajednički problem; stoga je potrebno izgraditi zajedničko spomen-obilježje svim nestalim osobama.
- Treba da imamo zajedničko spomen-obilježje nestalim osobama. Odbor regionalne koordinacije udruženja porodica nestalih iz bivše Jugoslavije može imati ulogu u stvaranju zajedničkog spomen-obilježja nestalima, koji bi predstavljao simbol pomirenja. ■

izaberimo mir zajedno

Kampanja Milion potpisa za REKOM

Akcijom "regionalnog odmrzavanja" u utorak, 26. aprila u 11.55 časova u gradovima u Bosni i Hercegovini, Sloveniji, Hrvatskoj, Srbiji, Crnoj Gori, Kosovu i Makedoniji počela je dosad najveća regionalna kampanja, tokom koje će se prikupljati milion potpisa podrške za osnivanje REKOM-a, Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava počinjenim od 1991. do 2001. na prostoru nekadašnje SFRJ. (www.zarekom.org).

U istovremenoj akciji u gradovima u regionu učestvuje više od 500 volontera i volonterki, dok će hiljade mladih biti nosioci kampanje prikupljanja potpisa koju će koordinisati Inicijativa mladih za ljudska prava, a koja će u svim zemljama nasljednicama SFRJ trajati do 6. juna. Potpisi će se u Bosni i Hercegovini skupljati na štandovima u 40 gradova, ali i u okviru on-line potpisivanja peticije <http://support.zarekom.org>.

Deset godina od kraja oružanih sukoba na tlu nekadašnje SFRJ, ni u jednoj od država nije dovršen popis ubijenih u ratu, a više od 15.000 osoba i dalje se vode kao nestale. Žrtve su marginalizovane, njihovi glasovi se u javnosti rijetko čuju, a brojevima ubijenih često se manipuliše u političke svrhe.

Ovi i mnogi drugi razlozi naveli su više od 1.500 udruženja i pojedinaca svih nacija i vjera sa prostora bivše SFRJ, okupljene u Koaliciji za REKOM, da zagovaraju stvaranje nezavisne međudržavne komisije kao vansudskog istražnog tijela koje treba da utvrdi i javno saopšti činjenice o proteklim ratnim zbivanjima. Među njima su udruženja žrtava, nestalih, veterana, logoraša, novinara, manjinskih zajednica, organizacija za ljudska prava.

Komisija će održavanjem javnih slušanja ispovijesti žrtava pomoći da se u regionu čuje njihov glas, i da se na taj način javnost podstakne na saosjećanje, poštovanje i solidarnost sa žrtvama iz svih etničkih skupina. U svom završnom izvještaju, trebalo bi da sačini popis ubijenih i nestalih, masovnih grobnica, logora i drugih mjesta zatvaranja.

Nadamo se da će svi dobronamjerni ljudi

Inicijativa za REKOM
Initiative for REKOM
Иницијатива за РЕКОМ
Nisma për KOMRA
Pobuda za REKOM

potpisom podržati inicijativu koja može da pomogne da se vrati dostojanstvo žrtvama i njihovim porodicama, utvrdi sudbina nestalih i konačno, činjenice o ratnim zločinima.

Simbolični potpisi podrške će tokom juna ove godine zajedno sa Prijedlogom Statuta REKOM-a biti predati svim parlamentima u regionu, od kojih će se tražiti osnivanje komisije. Potpis možete dati i na zvaničnom sajtu www.zarekom.org, na kom su detaljne informacije o Inicijativi za REKOM.

REKOM su dosad podržali predsednici Hrvatske i Srbije Ivo Josipović i Boris Tadić, Skupština Crne Gore, Evropska komisija i Evropski parlament, kao i brojne javne ličnosti u regionu. ■

Za više informacija možete se obratiti:

Belma Bećirbašić
- Nacionalni
Koordinator za BiH
- Sarajevo (062 453 516)

Jasmin Jašarević –
koordinator za Brčko
distrikt i RS – Brčko
distrikt BiH (065 758 591)

Miralem Tursinović –
koordinator za FBiH –
Tuzla (035 258 077)

mreža za izgradnju mira

piše:

Edita Čolo

CRS

Bosna i Hercegovina

„Izaberimo mir zajedno“

U okviru projekta „Izaberimo mir zajedno“ (Choosing peace Together - CPT) finansijski podržanog od United States Agency for International Development (USAID), a koji zajednički implementiraju Catholic Relief Service (CRS) i Caritas Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine (Caritas BkBiH), objavljena je publikacija pod istoimenim nazivom. Publikacija „Izaberimo mir zajedno“ je kompilacija teorijskih materijala korištenih na edukativnim psihosocijalnim radionicama u okviru projekta. U njoj se obrađuju još uvijek ključna pitanja za udruženja žrtava i njihovih članova. Publikacija se sastoji od tri dijela.

Prvi dio sadrži teorijske činjenice o važnosti, razumijevanja procesa komunikacije u svakodnevnom životu, kratki osvrt na vrste komunikacije, smetnje u komunikaciji, kao i teorijske postavke nenasilne komunikacije po Marshallu Rosenbergu.

U drugom dijelu se obrađuje pojam traume i njenog uticaja na pojedinca, porodicu i društvo, kao i njena uloga u procesu pomirenja.

Treći dio se osvrće na iscjeliteljski proces ratnih trauma sa psihoterapijskog gledišta.

Važnost ove publikacije jeste u tome što, pored mnogobrojnih sličnih izdanja, pokazuje da još uvijek postoji potreba da se stanovništvo u BiH informira o značaju razumijevanja proživljenih traumatskih iskustava tokom prethodnog rata i napora koje je neophodno uložiti u proces izgradnje mira. Dalje, ona je važna kako bi nas osvijestila da traume nisu „nestale“; one su, sasvim suprotno takvim razmišljanjima, pojačane i obnovljene u procesima javnih suđenja za ratne zločine, procesima u kojima porodice nestalih još tragaju za svojim najmilijima, i dok ratni zarobljenici i logoraši iščekuju priznavanje njihovih prava.

Iskustvo tokom edukacijskog i psihosocijalnog programa provedenog u prvoj godini implementacije projekta „Izaberimo mir zajedno“, govori da su građani Bosne i Hercegovine – iako izloženi pritiscima savremenog tranzicijskog društva, ali i bremenom ličnih trauma (neovisno iz koga entiteta, religijske i nacionalne pripadnosti) – spremni raditi na sebi i u široj društvenoj zajednici, kako bi zatvorili krug patnje koji su doživjeli tokom rata, te dati istinski primjer kako se od žrtve postaje pobjednik i mirotvorac. Ali, i da im nedostaje znanja i vještina koje su potrebne za razumijevanje i djelovanje u takvim procesima. Upravo zbog ovog entuzijazma kojeg su nam pokazali i iskazane potrebe za usvajanjem širih teoretskih znanja o ovim temama, možemo reći da najveću zahvalu za izdavanje publikacije dugujemo upravo njima.

Dalje, želimo se zahvaliti i Kruhu sv. Ante pod čijim stručnim nadzorom je napravljen plan i program za radionice. Dijelovi tog plana i programa korišteni su i u ovoj publikaciji. Ostatak materijala preuzet je iz stručnih članaka i literature, te je dijelom čisto iskustveno zapažanje naših predavačica na seminarima.

Nadamo se da će ova publikacija koristiti svim onima koji budu željeli bolje razumjeti proces prevazilaženja i izlječenja traume, učenja bolje komunikacije, kao i nade u bolji život obojen mirom i spokojstvom. ■

izaberimo mir zajedno

Već više od godinu dana saradujemo se udruženjima žrtava rata iz čitave BiH, i iako su mnogi bili i još uvijek su skeptični ka mirovnom potencijalu predstavnika/ca ove velike i ugrožene populacije, iskreno mogu reći da smo pozitivno iznenađeni njihovim potencijalom u nošenju sa najtežim stvarima, i njihovom mogućnošću da budu istinski nosioci poruke mira i istine usvojim lokalnim sredinama i čitavoj državi.

Kada se pripremamo za treninge i konferencije obično vodimo računa o brojnim stvarima: o prevozu učesnika/ca, smještaju, gostima, bazičnom zdravlju svih prisutnih, provodeći dane i noći baveći se malim logističkim stvarima i pazeći da sve bude u najboljem redu. Najčešće to i bude tako, no u svim priprema nikada ne vodimo računa o najgorim stvarima.

Svi smo bili šokirani kada je prve noći treninga umro Branislav Glavaš, svima je to bio nevjerovatan događaj. No isto tako je sutrašnje jutro bilo nevjerovatno otkrovljenje, način na koji su svi učesnici reagirali, gdje niko nije pitao za nacionalnost, no svi su gledali samo ljudsku stranu. Neizmjereno smo zahvalni svim učesnicama i učesnicima ovoga seminara koji su finansijski pomogli Branislavovu porodicu i omogućili pristojnu sahranu, gdje je, iako je to ružno reći, prva pomoć stigla od Bošnjaka i Hrvata. No svi su ustali kao jedan, taj dan smo svi bili isti i jednaki, kao što bi trebali i uvijek biti.

Caritas je prvi reagirao i obezbjedio sredstva, nakon čega je velika, neprocjenjiva pomoć stigla od Amele Suljić, koja je sakupila značajan doprinos od osoblja Međunarodne komisije za nestale osobe (ICMP). CRS je podržao svojim finansijskim resursima, osoblje hotela Board na čijem je čelu Dragan Čvoro, kao i osoblje tima Izaberimo mir zajedno, a Mirjana Valjevac iz USAID-a je pružila značajnu individualnu pomoć.

U nastavku objavljujemo pismo koje je Vinko Lale, predsjednik Udruženja logoraša regije Birač poslao učesnicima/ama seminara.

Sjećanje na Branislava Glavaša

piše:

Goran Bubalo

CRS
Bosna i Hercegovina

Dragi prijatelji,

obraćam Vam se povodom tragičnog događaja sa poslednjeg održanog seminara "Izaberimo mir zajedno" koji je održan od 14. do 17.04.2011. godine na Jahorini.

Pre svega želim da se u ime ožalošćene porodice pokojnog Branislava Brana Glavaša, koji je preminuo u toku održavanja seminara, u ime Udruženja logoraša regije Birač – Bratunac i u svoje lično ime najiskrenije zahvalim na iskrenoj pomoći koju ste pružili u tim najtežim trenucima.

Mada je u tim trenucima materijalna pomoć bila prioritet s obzirom na tešku materijalnu situaciju u kojoj se porodica pokojnog Brana nalazila, ono što je mnogo vrijednije od toga je gest svih vas, spontani gest humanosti, solidarnosti, saosjećajnosti, razumjevanja i osjećaja pripadnosti.

Lično, to jutro je bilo jedno od najtežih u mom životu, ne samo zbog gubitka vrijednog saradnika, dobrog i pravog prijatelja, već zbog vas i vašeg odnosa prema nastaloj situaciji. Vaše reakcije, bol, suze, ... daju nadu da je u nama i poslije strahota rata ostala duša, duša balkanska, duša široka u kojoj još uvijek ima mjesta za razumjevanje, za suživot, za bolu budućnost nas i naše djece u ovoj napaćenoj zemlji.

Tog nesretnog jutra u tim teškim trenucima, niste razmišljali o nacionalnosti, o teritorijalnoj pripadnosti, o "neprijateljima i protivnicima", o etničkoj podjeljenosti, političkoj pripadnosti... razmišljali ste o Branislavu Glavašu - čovjeku!

Jednom od nas, nekome ko nam pripada, ko je dio nas i čiji smo dio mi. Razmišljali ste srcem i to me je kao čovjeka nakon toliko godina vratilo u neka davna vremena, vremena ljudskih vrijednosti.

mreža za izgradnju mira

Sjećanje na Branislava Glavaša

Brane je bio čovjek koji iz tih vremena nije želio da "izađe", on je u njima i dalje živio, bez obzira što je u zatočeništvu zloglasnih logora proveo preko 1.300 dana (duže od trajanja rata), i ako je sa teško bolesnom majkom živio u tuđoj imovini bez primanja potrebnih za normalan život, i ako se nije mogao vratiti na svoje imanje, nikada nije dijelio ljude po drugim principima osim na dobre i loše.

Život je bio nemilosrdan prema njemu, ali ga je herojski nosio na svojim plećima, nikada ne kriveći druge, nikada se ne žaleći. Do poslednjeg trenutka je vjerovao u bolje vrijeme u dobre ljude.

Možda je sudbina i htjela da svoje poslednje putovanje Brane započne u svom zavičaju, okružen njemu

dragim ljudima, prijateljima koje je volio, na projektu u koji je vjerovao svim svojim bićem, projektu izgradnje mira i pomirenja. Vi ste ga kao prijatelji ispratili i pomogli da poslednje njegovo prebivalište bude dostojno njegovog života i njegove vjere u ljude.

Neka našem Branu Gospod Bog podari vječni i blaženi mir, a vama dragi prijatelji i vašim porodicama svaku sreću, zdravlje i napredak!

S poštovanjem,

Vinko Lale

Branislav / Savo / Glavaš

Rođen 19.07.1957. godine u selu Osenik, opština Hadžići. Osnovnu školu završava u Tarčinu, a ŽIŠ smjer TT - elektromehaničar u Sarajevu. Prije rata radio u Jugoslovenskim željeznicama - Sarajevo.

Rat ga zatiče u Tarčinu u porodičnoj kući odakle je odveden 20.06.1992. godine u logor Silos u Tarčinu. Krajem 1995. godine sa grupom logoraša je prebačen u logor u Hrasnici odakle ih pripadnici francuskog UNPROFOR-a 19.01.1996 godine oslobađaju. Tek tada je saznao da je rat završen prije tri mjeseca.

Nije doživio da međunarodne institucije ni institucije ove države kazne zločince odgovorne za zločine počinjene nad njim i njegovim sapatnicima, ali je vjerovao u pravdu i nadao se da će biti dostupna.

Nama ostaje amanet da zbog Brana, ali i zbog svih Brana istrajemo na tom putu borbe za dokazivanje istine i procesuiranja svih ratnih zločina, radi mira i suživota na ovim prostorima.

Gubitak

Kad imamo 5 godina imamo osjećaj da je cijeli svijet naš. Poput malih super-junaka iz crtanih filmova smo. Sigurni smo i zaštićeni. Imamo svoju dobru vilu koja nas mazi, pazi, priča priče za laku noć, uspavljujući nas nježnim poljupcem u čelo. Da, ta vila je naša mama. Ali, imamo i svog ličnog supermena koji je uvijek tu da nas zaštiti od bilo čega. Čini nam se, s tigrom u sred pustinje, bi se smjeli sukobiti. Ta, imamo nekog ko nas iz prikrajka čuva i štiti. Šta je za jednog junaka tigar? Mala maca. Ako nam zaprijeti opasnost naš veliki junak će se odmah naći tu i spasiti nas. Ima li većeg heroja za jedno dijete od oca?? Nema!! Ne! Naši otac i majka su super tim. Nježnost i zaštita. Šta nam treba više?

Kažu, pucaju granate. Pa, šta? Kad imamo toliko supermena granate nam ne mogu ništa. Oni će otjerati te metalne zvijeri koje šalju neku opasnost, nama nepoznatu. Šta može znati o opasnosti očeva princeza, ili njegov princ?? Ništa!

*****

U jednom trenutku ružičaste boje postaju mutne. Staklenog zvona više nema.. Gdje su supermeni? Heroji? Junaci? Nema ih... Kako? Zašto? Pa, gdje su svi? Uvijek su trebali biti tu!! Čuje li neko pitanja koja očajno uzvikuju male princeze? Gdje su naši junaci?? Heej!! Čuje li neko?? Da li uopće izgovaramo ta pitanja na glas?? Ili to samo dozvanja u našim glavama?? Zašto niko neće da nam objasni ovu, nama nepoznatu, zbrku? Neće ili ne zna? Samo malo, zar je ona starica negdje izgubila svog junaka? Zar ih i odrasli imaju? Hm, ima ih više, nije sama. Otkud odjednom toliko uplakanih ljudi? Je li ovo neka noćna mora? Ili nečija neslana šala? Ako je mora želim se probuditi; ovo je strašno. Puno je strašnije od one more kad sam sanjala da za mnom trči veliki zmaj. Moj junak nije tu da otjera ružne snove, samo vila s nježnim zagrljanem.

Šta znači kad za nekog kažu da je nestao?? Šta znači "umrijeti" i nekako mi je jasno. Ali, nestati... Kako nestati? Postati nevidljiv? Ali, ako možeš postati nevidljiv, onda mora da ponovo možeš postati

vidljiv. Ili je to kao kad u filmovima za nekog kažu da je umro, a on se pojavi živ, zdrav, ništa mu nije? Je li to? Hoće li i moj otac tako jednom doći onim putem i javiti se svojim smijehom, kao onda kad se vraćao s posla? Hoće li? Je li s njim i sin one starice što odsutno gleda na put? Sigurno i ona čeka da joj se njen nestali, ma gdje bio, vrati. A, šta ako zaspim a on baš tad dođe i propustim njegov povratak? Ne, neću spavati. Naći ću način da ostanem budna. Prva ću ga vidjeti. Nešto se čuje napolju. Da nije... da to nije on? Jeste, mora biti. Trčim prema prozoru i, još jedno razočarenje. nema ga... nema.. nema!!

Kad će se pojaviti? Počinjem da se pitam hoće li uopće... Pa, nije, valjda, da više neću čuti njegov glas?! Nema više njegovog zagrljaja?! Nema grudvanja zimi?! Ko će mi praviti snjeska? Ne... Ne prihvatam to... Nikako!! Može li neko? Može li iko ikad to prihvatiti?? Ja ne mogu!! Vjerovatno nikad i neću... Kako će se navići majka da nikad više neće vidjeti sina, kojem je svadbu spremala, unučadi se radovala?? Kako se ono zove majka koja izgubi dijete? Ne znam... U mom jeziku za nju ne postoji ime... Postoji li u nekom drugom?

Ne mislim ni da ću se navići na ovu bol... Gdje boli, pitaš? E, ne znam. Ali, boli. Boli jako... Užasno... Jeste, boli više nego kad padneš i razbiješ koljeno... ■

piše:

**Muamera
Sulejmanović**

mreža za izgradnju mira

Nove publikacije

Direktorij donatora u BiH je vodič kroz izvore finansiranja za organizacije civilnog društva u BiH. U ovom četvrom po redu izdanju Direktorija možete pronaći informacije o 117 donatora i poziva za projekte sa uredima donatora u BiH i/ili svijetu, a koji finansiraju aktivnosti u BiH.

Više informacija: http://mreza-mira.net/sites/default/files/CPT-Mreza%20za%20izgradnju%20mira%20Direktorij%20donatora,%20maj%202011_0.pdf

izaberimo mir zajedno

Vahidin Omanović, direktor Centra za mir iz Sanskog Mosta (<http://www.unvocim.net/BOS/news.php>) je dobitnik Pete međunarodne mirovne nagrade Bremen za 2011. godinu (5th International Bremen Peace Award 2011). On će biti nagrađen kao Nepoznati mirovni radnik (Unknown Peace Worker).

Više informacija: <http://www.dieschwelle.de/index.php?id=133&L=1>

*****

Franjevački institut za kulturu mira organizira Franjevačku ljetnu školu kulture mira koja će biti održana 4 – 8. srpnja u Kući mira u Rami - Šćitu.

Više informacija: <http://mreza-mira.net/node/207>

*****

Civitas je u svojoj rubrici videoteka obavio 4 epizode novog serijala TV emisije "Pravi spoj". Cilj emisije je promocija univerzalnih vrijednosti tolerancije, mira i interkulturalizma, te prevencija devijantnog i delikventnog ponašanja mladih.

Više informacija: <http://civitas.ba/videoteka/pravi-spoj/>

*****

TACSO organizira dva treninga: "Javno privatno partnerstvo", Gračanica, 14. juna 2011. godine. "Zagovaranje/zastupanje i lobiranje" (napredni trening).

Više informacija: <http://tacso.org/news/training-opp/?id=4694>

**Pozivi,
projekti,
događaji**

ALBUM, časopis
za književnost i
kulturu, broj 20,
godina 6, Sarajevo,
proljeće 2004, pp.
46-73.

UBLEHA ZA IDIOTE

Apsolutno nepotrebni vodič kroz izgradnju civilnog društva i vođenje projekata za lokalce i internacionalce u BH i šire

Upute za uporabu ovog vodiča:

Kod svake riječi koja se rabi za tumačenje određene stavke stavljeno je: v., što znači da je ta riječ definiens, koji je obrađen na odgovarajućem mjestu kao definiendum. Ovaj vodič možete čitati kao i bilo koji rječnik, ili kao Pavićev Hazarski rječnik, ili ga uopće ne čitati. Za bilo koju opciju da se opredijelite, nećete osjetiti nikakvu znakovitu promjenu u životu, niti ćete shvatiti Ublehu.

I-mejl - V. E-mail.

Implementacija - Riječ u BH ušla u modu s ratom. Na engleskom implement znači izvršiti, obaviti, ili usaditi, no ne preporučuje se uporaba domaćih adekvata jer se na taj način gubi mistična aura projekta (v.). Engleska riječ implement potječe od latinskog implere, što prvotno znači NAPUNITI, ISPUNITI, pa i NAPRAVITI ŽENU TRUDNOM. Dakle, kod implementacije se radi o seksu ili, narodski rečeno karanju, no to je najčešće samo virtualno, pri čemu ili ne postoji odnos a postoje općenici i općenice, ili pak samo postoji tzv. aktivni općenik/općenica dok pasivni (tehnički termin "donji"; cf. KORISNIK) uopće ne postoji, ili postoji ali ne primjećuje da učestvuje u implementaciji. Implementacija je inače najveći izazov za Ublehu (v.), no najbolja zaštita od te opasnosti jest izvješće (v.), ili, još bolje, statusno izvješće (v.).

Implementator - Odabrana NGO (v.), čiju je ublehu donator (v.) popušio (v. pušenje), s izgledima da je sistematski dugoročno puši. U svrhu opravdanja sistematskog pušenja donator angažira eksperta (v.) da uradi evaluaciju (v.). Postoje lokalni i internacionalni, pri čemu su lokalni uvijek donji ali sretni.

Inboks - Engl. inbox. Mjesto gdje se automatski pohranjuje sav ublehaški I-mejl (v.). Najčešće ima na stotine poruka, koje ublehaši nasumično čitaju i uglavnom ne fajniraju (v.).

Indikator - Ono što ublehu (v.) čini vidljivom kao ne-toliko-ublehu. Razmaženi donatori posebno insistiraju na velikom broju precizno definiranih i mjerljivih indikatora (v.) u aplikaciji (v.), koji ublehu svode na apstraktnu matematičku dimenziju. Kako se njihova apstraktnost ne bi protumačila kao pokušaj prikriivanja, navode se izvori i načini njihove verifikacije (v.).

Infrastruktura - Sve ono što olakšava uzimati pare za ublehe (v.); vrlo često nerazvijeno, pa znatno povećava troškove projekta (v.); također, ako je nerazvijena, koristi se kao RVR (v.)

Internationalac - Engl. international. U narodu poznat kao stranac, ali se tako ne rabi u uljudnom govoru (v.). Gostuje u zemlji lokalaca (v.) sa željom da doprinese razvoju demokracije (v.) i unaprijedi ljudska prava (v.). Pročitao najmanje jednu knjigu ili bar važnija poglavlja o historiji BH ili čak čitave regije Jugoistočne Europe. Ima para. Rado vodi na večere druge internacionalce kad god to može staviti na budžet projekta (v.). Voli lokalce i smatra ih sebi ravnima, zapravo poravnanim. I lokalci vole njega. Zna kazati DOBAR DAN, HVALA i NEMA PROBLEMA, i na to je vrlo ponosan. Vegetarijanac, feminist, nepušač i nije rasist, i sve to vrlo često ističe i toga se uopće ne stidi. K tomu, smatra da ratni zločinci trebaju biti privedeni pred lice pravde u Den Haagu. Općenito, jedna sretna osoba. Cf. ekspert.

izaberimo mir zajedno

IT - Osoba uposlena u nekoj ublehaškoj organizaciji, koju - ako je ikad dostupna - uposlenici mogu pitati kako se uključi kompjuter, kako se pošalje I-mejl (v.), gdje se nalazi @, kako će ukloniti "ono crveno" ispod slova itd.

Izgradnja međuljudskih odnosa - Eng. Human relation building. Jedan, a vrlo često i jedini siguran rezultat (v.) aktivnosti (v.). Uključuje čitav niz komunikacijskih tehnika od pričanja (masnih) viceva, preko "pjanske" o nepravdi u svijetu, pa do spolnog općenja u svim varijantama (doslovce i/ili u prenesenom smislu). Opravdana je činjenicom da nema mira ako ljudi "normalno" ne opće. Jezgro buduće korupcije (v.). Kad tako uspostavljena korupcija "stane na noge", pokreće se projekt (v.) za njeno suzbijanje.

Izgradnja kapaciteta - Eng. Capacity Building. Sistematsko izučavanje jezika ublehe (v.), čega je krajnji cilj postati konsultantom (v.) ili bar facilitatorom (v.).

Izvešće - Vrlo često jedini stvarni proizvod djelovanja NGO. Vrlo detaljan opis svega što se nije uradilo u projektu (v.) tako da izgleda kao da se savršeno uradilo. Obavezno uključuje i finansijsku stranu, gdje se sve potrošene pare pravdaju kao da su potrošene za savršene rezultate (v.). Bitno je navesti sve moguće indikatore (v.) uspjeha; obavezno navesti i pokoji benigni problem (primjerice, opstrukcija lokalnih nacionalista, vremenske nepogode, čudni lokalni običaji, nerealni zahtjevi i pretjerana očekivanja korisnika /v./ ili učesnika /v./ itd.) kako bi se vjerodostojnost izvješća povećala. Problem se pravda višom silom, a može dobro poslužiti za to da se opravda probijanje budžeta.

Izvor vefikacije - Mjesto i način konačne provjere indikatora (v.), kojim se dokazuje kako je jedan rezultat (v.) postignut, odnosno kako je stanovita aktivnost (v.) (za koju su se dale pare) doista sprovedena, čime projekt (v.) postaje naizgled realnijim - jer je povezan s nečim što postoji (npr. XZ arhiva u XY zgradi) - no istodobno i srazmjerno skupljim (ako bi neko stvarno htio provjeriti pomenute indikatore na pomenuti način i na pomenutom mjestu) da svaki donator radije prihvaća povoljniju opciju: povjerovati na riječ (v. izvješće) da su pare potrošene kako je planirano. Izvor verifikacije uvijek pretpostavlja dodatne aktivnosti (dakle dodatne investicije, koje, po pravilu, nisu uvrštene u budžet projekta u aplikaciji /v./) koje bi dovele do njegove verifikacije (v.).

Jezik ublehe - U nacionalnom smislu, to je engleski jezik (v.). U metafizičkom smislu, to je Heidegger objašnjen djeci tako da ga odrasli tek sad uopće ne mogu razumjeti, a djecu ionako ne zanima. U političkom smislu, začetnikom se općenito smatra Macchiavelli. Tehnički se zasniva na Bachovoj Die Kunst der Fuge, gdje se jedna tema varira gotovo do neprepoznatljivosti. Izvedba je uproščeno strukturalistička, gdje su ključne alatke template, cut, paste. Najboljim enciklopedijskim uvodom u tajne jezika ublehe smatra se ovaj vodič, koji upravo čitate.

Kancelarija - V. ofis

Konstitutivni narodi - Najpoznatiji su oni u Bosni i Hercegovini. Nastali su prije ili poslije ameba i odmah potom bijahu državotvorni. Dugo su patili pod raznim totalitarnim režimima (v.) sve dok napokon nisu krenuli putom tranzicije (v.). Pored engleskog jezika (v.) imaju i svoje materinske jezike (v.) ali ih još ne poznaju dovoljno. Međusobno se strašno razlikuju samo je to teško primijetiti i definirati. U svim su ratovima uvijek hrabro stajali na strani pravde i pobjednika.

Konsultant - Više biće, ublehaš (v.) ekstra kategorije s ekstra zaradama, koji se pravi i izgleda kao da sve ovo zna.

Kooperacija - Predstavlja odnos koji je Hegel opisao u Fenomenologiji duha u poglavlju o gospodarstvu i robu. Ravnopravan odnos između siromašnih lokalaca (v.) i bogatih internacionalaca (v.). Lokalci mogu raditi šta hoće a moraju sve, dok internacionalci samo ono za šta su plaćeni.

Korupcija - Pojava tipična među lokalcima (v.). Internacionalci je, za dobre pare, oštro

Autori:

**Ranko
Milanović-Blank**

**Nebojša
Šavija-Valha**

mreža za izgradnju mira

osuđuju, a umiješani su u nju samo sporadično i nehотиčno a uvijek s najboljim namjerama. Korupcija se razlikuje od projekta (v.) po tomu što ima funkcionalnu infrastrukturu (v.) i vrlo opipljive rezultate (v.), često ukrašene tzv. betonskom (ili gipsanom) galanterijom u obliku lavova, labudova, anđela, pseudodorsko-jonsko-korintskih posrebnih stubića itd.

KRATICE (općenito) - Jedan od bitnih kriterija na osnovi kojih se instantno utvrđuje razina uoblehaštva. Po ovom kriteriju, postoje sljedeće razine:

Prva razina (najviša): osoba u pismenoj komunikaciji ne piše rečenice s više od 7 riječi, od kojih su najmanje 3 riječi kratice. Primjerice: "V. Att. FYI. TBC. Šalji svoj CV ASAP da napravim TOR." Normalnim jezikom ove bi dvije rečenice zvučale otprilike: "U prilogu dostavljam neke gluposti od kojih niko nema koristi, ali čuvaj ih da možeš pokazati ako bi nas slučajno pitali jesmo li ih razmatrali. Možeš na njima malo našarati i napisati

nekih komentara ako ugrabiš vremena. Po svoj prilici, to su neki kreteni isisali iz prsta i nema veze ni sa čim. Nipošto, ako već pročitaš, ne uzimaj ništa od toga zdravo za gotovo. Još si ovdje na probnom radu mada je prošlo pola godine. Napiši neki svoj dobar životopis i datiraj ga pola godine unatrag i pokušaj da je to sukladno ovome što si navodno u proteklih pola godine radio za našu firmu. Čim to dobijem i nađem vremena, malo ću to preraditi i nazvati opisom tvog posla - nek se nađe ako dođu one špije odozgo. Poselami amidžu i reci da je ono OK." Očevidno, prednosti kratica su nedvojbene. Ušteda vremena, tajnost podataka i transparentna profesionalnost i perfekcija u služenju tehničkim jezikom. Svaki laik naprosto mora biti fasciniran i moralno odobriti visoku plaću za dotične govornike.

Druga razina po ovom kriteriju jest pasivac: To je osoba koja većinu kratica razumije ali se rijetko njima koristi, jer uopće nema potrebe bilo šta pisati u svezi s poslom. To su menadžeri srednje razine, koji uglavnom izvršuju naredbe i premeću dokumente iz jednog foldera (v.) u drugi, te ih preimenuju i šalju dalje kamo im se kaže.

Treća razina je uoblehaš-početnik, koji, oduševljen do bolne fascinacije, traga za rječnicima koji će mu odgonetnuti značenje ovih za njega/nju visoko sofisticiranih termina. Dakako, ne usuđuje se pitati o čemu se radi, jer bi se tada spustio/la na najnižu, četvrtu razinu uoblehaša.

Ublehaški parija, osoba na četvrtoj razini, pristupa Ublehi otvorena srca i uma vjerujući u koristi koje ova može polučiti za zajednicu i opći napredak. On/a otvoreno pita za značenje pojedinih kratica i izlaže se svakom podsmijehu i prijeziru. Nakon nekoliko bolnih iskustava, osoba odlučuje ili prijeći na treću razinu, ili napustiti Ublehu i vratiti se kavi, bureku, ćevapima i državnoj službi ili redovitom ili izvanrednom studiju na nekom od brojnih domaćih sveučilišta.

Konkretnije vidi ASAP, FYI, TBC, TBP, TOR etc.

Korisnik - Imaginaran lik na čijim leđima počiva sav teret uoblehe (v.). U svijetu uoblehe svako može postati korisnikom a da to nikada ne primijeti i ne dozna. (Cf. predstavnik korisnika) ■